
Várallyay Réka

BIKFALVI KÉPEK

Vannak olyan helyek, melyeket mindenki, aki valaha ott járt, nagy szeretettel emleget. Bikfalva is ilyen. Kis település a dombok tövében Háromszék és Barcaság határán. Egy főutcából és számtalan kacsaringós dűlőútból áll. Az utak mentén kőlábak – kapuzábék, ahogy a 17-18. században nevezték. Hol stukkós díszítéssel halványkékre festve, hol magasan rakva, oromzattal koronázva. A kőlábak között fakapuk. Egy kicsi és egy nagy. Varázslatos világot őriznek. Fehérre meszelt, tornácos, magasztos kúriákat, kőből rakott gabonást, csúrt, gyümölcsöst és veteményeskertet. Széles kaszálókat és kerti virágokat. A betekintő egy pillanatra elbizonytalanodik – mint oly sokszor Erdélyben – hol is vagyok, és mikor? Az idő a 18. századnál megállt – vagy éppencsak eljutott a következő évszázadig.

Vándorlányként – mint budapesti művészettörténész – érkeztem Bikfalvára. Egy szótlan kamionsofőr és Géza barátom között zötyögtem a magas autóban. Kétoldalt sárga virágú rétek, előttünk a templom karcsú tornya – végtelen dombok között.

A háromszéki kastélyok és udvarházak felmérésére, összeírására több hónapot töltöttem Sepsiszentgyörgyön, és onnan bejártam a vidéket. Többnyire stoppall, így nem haladtam gyorsan. Időközben arra döbbsentem rá, hogy amit szeretnék, nem érhető el pár hónapos gyűjtőmunkával, valójában életforma.

Bikfalván, mint határvédő településen, az évszázadok folyamán igen sok magas rangú székely tiszt telepedett le. Innen a sok birtok és udvarház. Az épületek évszázados hagyományokat követnek. Többnyire egytraktusos, két- háromsejtes házak kőből, téglából, ritkábban fából rakva. Közös bennük az íves oromzattal kiemelkedő tornác és a magas tetőzet. Ez utóbbi gyakran a szász házak típusát követi. 1782-ben tűzvész pusztított a faluban, így a kúriák nagy része azt követően épült. Erről több évszám is tanúskodik, kapun, oromfalon, faragott gerendákon. Az erdélyi későreneszánsz és korabarokk művészet elválaszthatatlansága (az európai klasszicizmus határán) Bikfalván is érezhető. A Simon-ház kapujának volutákkal díszített, három karéjos oromzatáról árad a barokk szellemiség. Mégis a rene-

szánsz kastélyok loggiájára emlékeztető kőoszlopos, boltívsoros tornác fut végig az alápincézett épület hosszanti oldalán. A kúria 1793-ban, a kapu 1797-ben készült. Sajnos a kapu oromzatának legszebb, középső mezője az elmúlt években leomlott.

Kis fahíd vezet a hasonló korú Dénes-udvarházhoz. A kapubálványokon az egykori gazdag vakolatdísz nyomai láthatók. Tökéletes arányú, háromsejtes épület kényelmes, íves oromzattal lezárt tornáccal. A kúria előtt kert, mögötte gazdasági épület romjai. A kertben térdig ér a fű, a birtok végtelennek tűnik, felfedezésre csábító. Itt elgondolkodtam a tornácok lényegén, azon, hogy ez a nyitott-zárt, ívesen koronázott tér megvéd az elszakadástól. Átvezet a végtelen természetből az ember alkotta hajlékba. Nemcsak sáros cipőnket vethetjük le ott, hanem felkészülhetünk lélekben a véges tér élményére. S ahogy az égbolt is ívesen borul a földre, a bikfalvi tornácok íves oromzata is hasonlóan óvja, magába fogadja látogatóját.

A falu egyetlen boltozatos kúriája (a belső tereket általában gerendás mennyezet fedi) a Zsigmond-udvarház. Az épület kiemelkedő helyen fekszik, és komoly, támfalakkal megerősített kőkerítés fogja körül. (Eszünkbe juthat a régi udvarházak hármass funkciója; a védelem, a kényelem és az élelem együttes biztosítása.) A tornác háromszögű timpanonjában az 1882-es évszám jelzi az épület átépítését, javítását. A belső tér azonban egy évszázaddal korábbi állapotról tanúskodik. A kétmenetes kúria négy helyisége közül kettőt fiókos dongaboltozat fed. A terek hangulatát fokozza a régi berendezés. A kert és gyümölcsös rendezett, az épületet ma is lakja egy drága, öreg néni.

A sort sokáig folytathatnám, mintegy 15 udvarház áll még a faluban. Formailag érdemes még a fából épült Harkó-házat kiemelni. Két helyiség és hátul hosszú kamra tagolja a kis borona épületet. Tornáca viszont kőből készült, érdekes módon úgy, hogy mellvédje homorúan íves, lezárását pedig a túlnyúló tető egyenes síkja adja.

Lent: a Dénes-udvarház; a szemközti oldalon balra fent és lent: Simon-udvarház; jobbra fent: Zsigmond-kúria (a szerző felvételei)

A bikfalvi kúriákkal először Gödri Ferenc (1890-1975) sepsiszentgyörgyi rajztanár foglalkozott. A harmincas években készült fotóit a Székely Nemzeti Múzeum őrzi. Tanítványa, Kónya Ádám, a múzeum egykori igazgatója, a híres háromszéki helytörténész folytatta a gyűjtőmunkát. A hetvenes években több újságcikkre és egy összefoglaló tanulmánya is megjelent a témában. (*Népi udvarházak Bikfalván*. Aluta, 1974-1975.)

Az 1990-es évek második felében – amikor megindult Erdély magyarlaka településeinek topográfiai kutatása – a sepsiszentgyörgyi „M” Atelier építésziroda építészeti felmérést készített a legjelentősebb bikfalvi épületekről. Ez év decemberében

pedig reményeink szerint kiadásra kerül egy fotóalbum a háromszéki kúriákról, kastélyokról. Több mint száz épület bemutatása, megismertetése a cél. A bevezető tanulmányt Kónya Ádám írja. A felvételeket rövid épületeleírás kíséri. A kötetet Sepsiszéki Nagy Balázs szerkeszti, a fotókat Kolumbán Hanna és Hlavathy Károly készíti. Az épületek feldolgozásában Haszmann Pál, Kovács Kázmér, valamint erdélyi és magyarországi szakemberek vesznek részt.

A személyes élményeket azonban nem pótolja semmi! Mindenkinek ajánlom, látogasson el egyszer Bikfalvára, hogy megérezze a természet és építészet tökéletes egységét.

